

ПРОБЛЕМИ МОНДІАЛІСТСЬКОЇ ІНТЕРПРЕТАЦІЇ ПОСТГЛОБАЛІЗМУ

Виявлено відмінність між мондіалізмом і глобалізмом. Доведено наявність кризи неоліберальної моделі глобалізації та сучасного глобалізму США. У цьому контексті мондіалізм розглядається в контексті постглобалізму нової ери в світовій політиці. Показано, що мондіалізм є рухом за об'єднання світу і встановлення всесвітнього уряду, природним чином виражається в цілеспрямованому руйнуванні суверенітету і незалежності національних держав. Термін «мондіалізм» означає ідеологічну, світоглядну складову глобалізму. У свою чергу «глобалізм» є монополією на весь світ однієї держави. Показано, що багато вчених ототожнюють глобалізм з мондіалізмом. Іншим поняттям, з яким ототожнюють глобалізм, є «імперіалізм» чи «неоімперіалізм». На перше місце мондіалістами ставиться капіталістична економіка, яка в ідеалі повинна бути вільна від обмежень національними урядами.

Ключові слова: мондіалізм; глобалізм; постглобалізм; глобалізація; США; світовий порядок; міжнародна система.

Актуальність дослідження обумовлена постійним розширенням кризових тенденцій глобалізації, одна частина яких відображає її об'єктивний характер, а інша є продуктом глобалізму як політики і ідеології «англосаксонського» «глобального центру». Сьогодні імперська гегемонія США все більше ставиться під сумнів, як і здатність провідних держав Заходу ефективно контролювати процеси, що відбуваються в світі. Враховуючи це все більше вчених говорять про настання нової ери в світовій політиці – постглобалізації. Нагальним є переосмислення сучасної моделі розвитку глобалізації і в цьому контексті розробка нових стратегічних рішень щодо виходу світового співтовариства з кризи. Глобальна системна криза показала очевидність необхідності зміни світового порядку, виявила недоліки сучасної економічної системи, і необхідність розробки альтернатив світового розвитку.

Концепція мондіалізму в контексті виконання ним функцій глобального управління розглядалась у працях Ф. Кратохвіла [1], Дж. Раггі [2], С. Мендловица, Р. Фалька [3], Т. Данна, Н. Веллера, Р. Робертсона, Ф. Фукуями, Ж. Аталлі та інших. Вони вважають, що світовий уряд може виникнути в результаті суперництва глобальних наддержав, що створить умови для оновлення цієї міжнародної організації.

Головною ціллю статті є теоретико-методологічний аналіз концепцій глобалізму, постглобалізму і мондіалізму в контексті глобальних міжнародно-політичних трансформацій.

У науковий обіг поняття «глобалізм» вперше ввів у 1983 році англійський дослідник Роберт Робертсон. Воно стало широко вживатися з кінця 90-х років ХХ ст. В цілому, глобалізм є взаємопов'язаною системою політичних, ідеологічних, економічних, соціальних, військових та інших заходів, спрямованих на утвердження в глобальному масштабі панування тієї чи

іншої соціально-економічної, ідеологічної доктрини. Як правило, конкретним формоутворенням глобалізму історично стає та чи інша держава. Вважається, що сьогодні існує три форми глобалізму – США, Китаю та ісламістського.

Необхідно відзначити, що глобалізм є протилежністю багатополюсності, плюралізму і різноманіття. Іншими словами він являє собою систему, яка не має собі противаги і не «розділює владу». Глобалізм по суті своїй є монополією на весь світ однієї держави. Багато вчених ототожнюють його з мондіалізмом і з цієї точки зору, «і Китай і ісламські держави, незважаючи на їх подальше посилення впливу в світі, є всього лише його підлеглим елементом». Іншим поняттям, з яким ототожнюють глобалізм є «імперіалізм» чи «неоімперіалізм». Під неоімперіалізмом багато вчених розуміють домінування США в постбіполярній системі міжнародних відносин і їх односторонні дії на світовій арені. Однак останніми роками все більшу кількість дослідників відзначають закінчення глобалізму США, їх глобального домінування і в зв'язку з цим ведуть мову про феномен постглобалізму. Однополярний світовий порядок і глобалізм США наприкінці ХХ століття і початку ХХІ ст. припускав їх домінування у всіх сферах. Сучасний глобалізм виявив той факт, що жодна країна не могла увійти в постіндустріальне суспільство без згоди і підтримки США. Однополярність США перешкождала національним суверенним державам самостійно визначати свою долю [4].

На думку українського вченого М. Шепелева, глобалізм як відчуття єдності людства, мирний симбіоз його і природи, як виникнення не визнає кордонів глобального інформаційного простору, став характерною рисою нового вигляду світу. Але «глобалізм нашої епохи – це, з одного боку, система міфів, які стали реальністю, а з іншого – реальність, що переки-

дає ці міфи. Світ став іншим, а це ставить завдання пошуку нових базових початків в його пізнанні та осмисленні. Стає все більш даремним аналізувати окремі суспільства якби вони були структурами, що розвиваються переважно внутрішньо. Насправді вони постають як структури, що створюються глобальними процесами і є формою реакції на ці процеси» [5, с. 480].

При розгляді даного питання важливо також враховувати наявність двох об'єктивних процесів, що визначають становлення єдності світової системи, взаємопов'язаних, але таких, що відрізняються за своєю природою. Йдеться про процеси глобалізації та мондіалізації. Якщо в розумінні першого ми не можемо не акцентувати увагу на коеволюції людського суспільства і природи, то другий має на увазі формування цілісної системи в масштабах власне людського суспільства. У цьому контексті, вивчаючи процеси глобалізації, глобалістика стає, за висловом російського дослідника А. Федотова, «наукою про поза-межний світ, тобто про світ, що вийшов за антропогенні межі Землі» [6, с.8].

Мондіалізація, будучи складовою частиною або рівнем глобалізації, має власну внутрішню логіку «в межах» міжнародної системи, яка диктує необхідність її концептуального осмислення на основі специфічних теоретико-методологічних підходів і принципів. Мондіалізм в цьому контексті розглядається як ідеологія космополітичного універсалізму, геополітична стратегія встановлення єдиного світу. Існують правий мондіалізм, який є глобалізацією атлантизму та передбачає сценарій остаточної перемоги Заходом геополітичного протиставлення зі Сходом, а також лівий мондіалізм, представники якого вважають за необхідне включити в єдину державу і євразійський сектор, передбачають конвергенцію двох ідеологічних і геополітичних таборів зі створенням нового типу цивілізації, проміжного між капіталізмом і соціалізмом, чистим атлантизмом і чистим континенталізмом [5, с. 485].

З огляду на все вищезазначене констатуємо, що космополітично-універсалистська парадигма знайшла сучасне ідеологічне вираження в «новому гуманізмі» – соціальній доктрині Римського клубу. З. В. Балабаєва визначає її як «ідеологію соціального глобалізму, що являє собою систему ідей і концепцій, які претендують на вироблення особливого шляху трансформації людського суспільства в суспільство гуманне на основі перегляду існуючих ціннісних орієнтацій, які виступають головним засобом перетворення, минаючи соціальну революцію» [7].

Глобалізм як тип осмислення нинішнього етапу руху до універсалізації людської спільноти і, відповідно, система цінностей виник не на порожньому місці. Явища, описувані нині даним терміном, були зафіксовані набагато раніше, хоча і іменувалися інакше – «інтернаціоналізм». Чому сталася заміна, пояснити не просто. Існує думка, що в її основі були покладені ідеологічні мотиви. Частина громадськості вважала, що інтернаціоналізм змістовно пов'язаний з лівою системою цінностей. Звідси виникало небажання використовувати його як інструмент аналітичної роботи. Щоб усунути пов'язані з цим перешкоди, і був введений ідеологічно нейтральний термін. Однак,

затвердившись, він не міг звести нанівець спадкоємність понять. І це спричинило безліч наслідків. Найбільш істотний з них – початкове краще ставлення інтернаціоналістсько орієнтованих рухів, організацій, наукових співтовариств і пересічних громадян до того, що малося на увазі під глобалізмом. У результаті, будь-яка критика глобалістських постулатів, як і вказівки на реальні суперечності глобалізації, почали відкидатися як прояв консервативного традиціоналізму, антипрогресизму і націоналізму [8, с. 23].

Все це, природно, сприяло відкритості по відношенню до постулатів глобалізму широких громадських кіл. У тому ж напрямку діяв укорінений в розвинутих суспільствах крайній прогресизм – глибоке переконання в тому, що позитивний розвиток людства зумовлений спочатку і що його зміст становить рух від менш хорошого до кращого. Мало значення і те, що негативні наслідки глобалізації спочатку не були такі помітні, як згодом. Якщо ж вони виявлялися, їх сприймали, як щось несуттєве і побічне, що не йде ні в яке порівняння з кінцевими результатами того, що відбувається. Важливу роль у становленні глобалізму зіграла також зацікавленість в утвердженні його системи цінностей впливових соціальних і політичних сил, або тих, хто виграв у результаті глобалізації, або розраховують на такий вигравш. На досягнення цієї мети були мобілізовані значні фінансові і політичні ресурси.

На переконання відомого російського вченого феномена глобалізму А. Галкіна його вихідні установки ґрунтуються на тому, що оскільки сама глобалізація є об'єктивним процесом, передбачається, що все пов'язане з ним повинно прийматися без яких би то не було заперечень. Звідси неприйняття тези про можливість різних типів глобалізації. Сама вона розглядається як однолінійний поступальний рух, який виключає будь-яку циклічність і варіативність. Змістовно глобалізація розуміється як процес поширення установок і цінностей так званої західної цивілізації на всі інші регіони земної кулі. Решта цивілізацій повинні, в кінцевому рахунку, або істотно змінитися, зберігши лише деяку специфіку, або зникнути. Цінність існуючих цивілізацій, політичних культур і, відповідно, народів в значній мірі визначається ступенем їх інтеграції до глобалізаційних розвиток. Суб'єкти міжнародних відносин, які вже повністю включилися в нього або активно демонструють готовність зробити це, визнаються цивілізованими. Ті ж, хто зволікає або протидіє такому включенню, проголошуються нецивілізованими, що випадають з основного потоку розвитку людської спільноти [8, с. 24].

Наявність протиріч, породжуваних глобалізацією, якщо не заперечується, то, по меншій мірі, применшуються. Ці протиріччя розглядаються як певні незручності, які не в змозі перешкодити просуванню вперед і будуть подолані в результаті його успіхів. Глобалізму властива також схильність до перебільшення реального рівня глобалізації. При його описі зазвичай робиться наголос на ті сфери суспільної діяльності і виробництва, в яких глобалізація, дійсно, істотно просунулася вперед (фінанси, інформатика, частково виробництво). Необхідно зважати на ту обставину, що багато інших життєво важливих сфер

знаходяться лише на порозі глобалізації якщо і не ігнорується, то, по можливості, замовчується. Одночасно передбачається, що глобалізація несе з собою виключно блага. Якщо та чи інша спільнота (держава, етнічна чи соціальна група) їх не відчуває, це пояснюється лише тим, що вона недостатньо включена в глобалізаційний процес. Тому необхідно інтенсифікувати зусилля, спрямовані на таке включення, щоб бажані блага стали надбанням усіх учасників міжнародних відносин [8].

Зрозуміло, далеко не кожне з названих положень поділяється усіма прихильниками глобалізму. Серед них, як і серед носіїв інших систем цінностей, існують відмінності, часом досить суттєві. Викладене вище є дещо спрощеним відтворенням найбільш часто декларованих положень. Проте всі вони в різних поєднаннях використовуються, присутні в спеціальній літературі, в публіцистиці і політичних деклараціях і, в більшій чи меншій мірі, формують громадські погляди. Негативна сторона таких положень полягає лише в тому, що при накладенні на існуючу дійсність вони переконливо демонструють упередженість і відірваність від реального життя. Дедалі очевиднішою стає необхідність пошуку альтернативних варіантів глобалізації. Рішуче відторгнення у багатьох країнах викликає порівняння глобалізації з вестернізацією, нав'язування представникам інших цивілізацій західних форм організації суспільного життя. У результаті бере верх реалістична оцінка дійсного рівня глобалізації, складності і тривалості того шляху, який необхідно буде пройти, перш ніж вона призведе до дійсного перетворення світоустрою. Дедалі очевиднішим стає обсяг і гострота тих проблем, які породжують глобалізаційні процеси. Не випадково в останні роки в серйозних наукових і політичних колах все частіше звучить теза про кризу глобалізму і як теорії, і як практичного керівництва до дії [8].

Розглянемо докладніше відміну глобалізму від мондіалізму. У політологічній літературі іноді прийнято розрізняти по суті тотожні поняття: «глобалізм» (від англійського «the globe», «земна куля») і «мондіалізм» (від французького «le monde» – «мир»), які вживаються, відповідно, в англомовній і франкомовній аудиторіях. Так як англійська мова поширена повсюдно, найбільш вживаним став термін «глобалізм», хоча французи вважають за краще термін «мондіалізм». Поза франкомовний контекст терміну «мондіалізм» отримав додаткове значення з відтінком негативу і засудження. І тому коли мова заходить не про сам процес глобалізації і не про соціологічні і політологічні теорії глобалізації, а про організації, і особливо секретні організації, які б лобіювали «глобалізм», прийнято використовувати термін «мондіалізм» [9].

Отже, ми звертаємося до явища «мондіалізму», розуміючи під ним: теорії та концепції, які наполягають на необхідності об'єднання всього людства в єдине «глобальне суспільство» і надають цим проектам цілком позитивного і нормативного значення (глобалізація розглядається як цінність, як щось бажане і імперативне); організації, які ставлять своїм завданням втілити проекти глобалізації в життя, об'єднати людство в єдину світову державу під управлінням єдиного «світового уряду» [9].

Розгляд теми «мондіалізму» ускладнюється тим, що вона досить слабо вивчена методами класичної соціології, і навпаки, «зазнала нещадної експлуатації» прихильниками «теорії змови», які створюють відносно «світового уряду» і «таємних товариств» різня, майже фантастичні концепції. Самі по собі «теорії змови» теж можуть бути піддані соціологічному аналізу, як і будь-який інший соціальний феномен. Аналізом соціології «теорії змови» системно займається група французьких соціологів з Сорбони, які об'єднанні в асоціацію «Politica Hermetica» під керівництвом професора Еміля Куля і професора Жан-П'єр Лорана. З їх точки зору, «віра в змову» є надзвичайно широким соціальним явищем, властивим не тільки традиційному, а й сучасному суспільству [9].

Витоки «мондіалізму» слід шукати на зорі Нового часу. Будучи феноменом Модерну, поза його рамками і його парадигми «мондіалізм» втрачає свій сенс. До Нового часу ідея об'єднання людства втілювалася в принципі імперії і в світових релігіях, які часто об'єднувалися в єдине ціле, і глобалізація носила імперський характер. У центрі парадигми Модерну в політичній сфері було покладено антиімперський принцип, посилений антикатолицьким принципом. «Імперії протиставлялося суверенна національна держава, а проти католицького універсалізму висувалися принципи секуляризму, віротерпимості, свободи віросповідання. Парадигма традиційного суспільства Середньовіччя, відмітними ознаками якого була нормативна соціальна релігія, імперський принцип і станова ієрархія, змінювалася в Модерні парадигмою «суспільства сучасного», секулярного, організованого в національній державі, з домінацією третього стану (буржуазна демократія). «Мондіалізм» зароджувався в культурній та ідейній атмосфері, що жорстко протистояв принципу імперії і імперського універсалізму. Він виникає в Новий час і тому є феноменом «сучасним», в соціологічному сенсі цього слова» [9].

Перехід на мондіалістський варіант розвитку міжнародної системи вимагає створення дуже потужних транснаціональних інституцій. Якщо грандіозні проекти, такі як «Супер-НАФТА» або централізований проект «СВРО-Америка», з введенням єдиної зовнішньої політики, єдиних збройних сил і єдиної фінансової системи, в тому числі, єдиної валюти, здійсняться, то можна говорити про першу серйозною заявкою на мондіалізм. Однак і тут цей процес буде протікати за аналогією з інтеграцією в Європейському союзі, тобто довго, маленькими, поступовими кроками.

Якщо мондіалізм і буде реалізований як стратегія розвитку в XXI ст., то для цього буде необхідне дотримання трьох умов: обов'язкове ослаблення сьогоденних потужних суверенних держав; збільшення ваги транссистемного глобального інтеграційного шару; розвиток міжнародної системи без катаклізмів, катастроф і воєн. За таким сценарієм найбільш вірогідний саме м'який мондіалістський сценарій розвитку. Іншими словами формально суверенні держави будуть продовжувати існувати, у їхніх урядів залишаться досить серйозні повноваження в області внутрішньої політики, екології, соціальної сфери, освіти та охорони здоров'я, всього того, що зараз знаходиться у веденні місцевого уряду американсько-

го штату або німецької землі. При цьому буде існувати якийсь єдиний планетарний орган влад, який буде володіти виключною монополією на рішення всіх проблем глобального характеру і стежити за неухильним дотриманням будь-якою місцевою владою якогось універсального кодексу прав та зведення законів, що стосуються прав людини, глобальних питань економіки та екології, загальнопланетарних аспектів будь-яких проблем людського життя і діяльності [10].

У разі, якщо в проміжку між 2020 і 2040 роками відбудеться якийсь глобальний катаклізм, наприклад екологічна катастрофа або світова війна, або щось ще не менш жахливе, що пророкують вчені і фантасти і що, на жаль, може збутися, в тому числі і в якості пророцтва, що само здійснюється то з високою вірогідністю можливий варіант жорсткого мондіалізму. Організована політична сила, що перемаже або зуміє зберегти в найбільшій мірі свій апарат влади насильства і примусу може встановити свою владу на Планеті в цілому або на її придатною для будь-якої життя частини. Глобальні виклики, в тому числі екологічні, можливо зроблять мондіалістський розвиток єдиною можливістю для виживання людства. Тому навряд чи потрібно розглядати його як абсолютне зло, з яким неможливі ніякі компроміси, або як кінець світу. Напевно, більшість розсудливих людей погодяться з тим, що якщо мондіалізм це єдиний вихід з критичної ситуації, альтернативою якому може бути лише сповзання в планетарний загальний хаос, повне знищення культури і цивілізації, повернення в кам'яний вік, то це не такий вже поганий вихід з ситуації [10].

Над ідеєю Сполучених Штатів Європи на початку ХХ століття багато ставилися вкрай скептично, вважаючи її ніколи не здійсненою утопією. Менш ніж за 100 років вона вже стала реальністю, причому найбільш радикальні зміни відбулися взагалі за останні 20 років. Тому ставлення до мондіалізму є проблемою перш за все людської свідомості. На початку ХХ століття в найрозвиненіших і демократичних країнах жінки були позбавлені виборчих прав. Зараз же успіхи фемінізму стали явними, можна подивитися, як змінилась суспільна свідомість в країнах золотого мільярду по відношенню до расових і сексуальних меншин. Тому навряд чи зараз має сенс з абсолютною впевненістю відкидати мондіалізм як модель розвитку для людства. «Люди сьогоднішнього дня, з їх цінностями і їх світоглядом, при ньому, швидше за все, жити не будуть. А люди завтрашнього дня виберуть свою долю самі» [10].

Суперечливі явища в процесах глобалізації, що свідчили про її нелінійний, нерівномірний, флуктуаційний характер, стали причиною думок, що з'явилися про настання постглобалізаційної епохи. У цьому контексті становить інтерес судження французького професора Д. Коена, який вважає, що: «Минуло небагато років, а до поняття глобалізації вже стали ставитися з підозрою: одні вважають, що воно передбачає фаталістичне ставлення до подій в світі змін, в той час як інші закликають до захисту існуючого дорогою ціною завойованого громадського порядку від тенденції настільки сумнівної якості» [11, с. 69].

У зв'язку з цим привертає до себе увагу видана в 2001 р. у Лондоні книга «Кінець глобалізації», пред-

ставлена відомим британським економістом, професором Е. Рагманом. Вчений підкреслює, що: по-перше «сама ідея глобалізації майже завжди трактується невірно, бо вільної торгівлі на єдиному світовому ринку не існує і не існувало»; по-друге, «реальністю минулого, сьогодення і майбутнього є виробництво і розподіл, що розвиваються в рамках тріади (ЄС, НАФТА, АСЕАН)», а не всього світу. Вчений робить висновок, що «глобалізація є явищем регіональним, а зовсім не глобальним». На його думку, сьгодні «неможливо знайти підтвердження позиції, що передбачає існування глобальної капіталістичної системи. Навпаки, дані про діяльність ТНК і її результати говорять про те, що міжнародний бізнес зосереджений в країнах «тріади» і орієнтується в своєму подальшому розвитку на ці країни. При цьому фактично жодна ТНК не має справді глобальної стратегії свого розвитку і не потребує такої». Цей висновок тільки на перший погляд може виглядати парадоксальним, бо по своїй суті відповідає реальному стану справ у міжнародній системі, де на країни «тріади» припадає 73 % прямих іноземних інвестицій, 76 % міжнародної торгівлі, близько 88 % реєстрованих нових патентів і більше 90 % користувачів Інтернету [12, с. 18].

Однак необхідно відзначити, що в найближчі десятиліття на міжнародній арені навряд чи з'являться нові «гравці», які були б здатні надати процесу глобалізації справді «глобального» характеру і оскаржити роль хоча б одного з цих центрів постіндустріального світу. Змішування і протиборство цих двох поглядів світобачення в останні три десятиліття ХХ століття, посилене суперечливими тенденціями початку переходу людства до постіндустріальної цивілізаційної епохи, сприяло появі нової наукової парадигми світового розвитку, сконцентрованої в понятті глобалізації. У лічені роки сам термін і відображена ним концепція набули неабиякої популярності, але незабаром було виявлено, що глобалізація схильна до кризових явищ в зв'язку з чим з'явилися «постглобалізаційні» наукові праці, що зайняли проміжну позицію між прихильниками і противниками цієї концепції [13].

Через невизначеність самого терміна глобалізація як теоретичне відображення реальних процесів мало чим відрізнялася від колишніх концепцій мондіалізації, модернізації, універсалізації, вестернізації, інтернаціоналізації тих чи інших сторін життя всіх або більшості народів світу. У всякому разі, будь-які спроби розмежування цих понять, що має велике значення з наукової точки зору, знецінюються твердженнями багатьох вчених, згідно з якими: процеси глобалізації почалися в період великих географічних відкриттів; вони ведуть свій родовід від ідеї Канта, згідно з якою можливість здобуття вічного миру обумовлювалася формуванням світового уряду; глобалізація «виросла» з реальної інтернаціоналізації економічного і політичного розвитку країн світу; вона є сучасною формою модернізації (вестернізації) сучасного світу тощо. Універсалістські, мондіалістські погляди в основі яких закладені ідеї світової держави і відповідного світового уряду уявляли подальший розвиток міжнародної системи цілісно і збалансовано [13].

На думку російського вченого А. Панаріна основні ідеї ідеології глобалізму полягають: «в позиції послідовного усунення від усіх місцевих інтересів, норм і традицій, в третируванні держави як носія місництва; у відкритій або прихованій відмові від більшості з завоювань великої епохи модерну. В економіці це проявляється в переході від опори на конкурентно-продуктивний принцип до спекулятивних економічних відносин; в політиці – в переорієнтації з демократії на владні системи, що залежать від глобальних економічних і політичних центрів сили і впливу. У міжнародних відносинах також відбувається підміна плюралістичної системи міжнародної рівноваги, що базується на принципі національного суверенітету; в тому, що ідеологія глобалізму виділяє доступність планетарних ресурсів для розвинених країн; в специфічній складовій, яка визначає «людський» вимір ідеології глобалізму – вона підпорядкована навмисному руйнуванню «грандіозного соціокультурного проекту Просвітництва, пов'язаного зі створенням єдиного Великого простору і єдиного в своїй спрямованості Великого історичного часу» [14, с. 7–9].

Таким чином, ідеологія глобалізму може виступати у вигляді ідеї мондіалізму – течії політичної думки і різновиді геополітичної практики, які народилися раніше, ніж сучасна теорія глобалізації, але тісно пов'язані з нею хоча б тому, що в романських мовах мондіалізм виступає як синонім глобалізації, не кажучи вже про спорідненість багатьох вихідних положень, на яких вони ґрунтуються. Сенс ідеології мондіалізму, що виник в XIX столітті в Європі, зводився до постулювання неминучості повної планетарної інтеграції, переходу від множинності держав, націй і культур до уніфікованого світу. Основна ідея всіх мондіалістських концепцій і проектів – формування єдиної світової системи під стратегічним домінуванням Заходу, що керується в його здійсненні гуманістичними цінностями [13].

США стали центром розробки мондіалістських ідей, тут стали виникати організації, метою яких вважалось створення світового уряду. Перша з них – Рада з міжнародних відносин виникла ще в 1921 р і повинна була залучати своїх членів до мондіалістських поглядів на майбутнє планети. У 1954 р створюється ще одна мондіалістська структура – Більдербергський клуб, який об'єднав в своїх рядах не тільки американських аналітиків, політиків, фінансистів, а й їх західноєвропейських колег. Активістами Більдер-

бергської групи була утворена третя найважливіша мондіалістська структура – «Тристороння комісія», що мала три штаб-квартири в Європі, Японії і США. Найбільш відомими мондіалістськими теоріями, розробленими після закінчення «холодної війни», стали концепції Фукуями та Ж. Атталі. В межах першої теорії американський вчений Ф.Фукуяма оголосив про «кінець історії», яка тривала виключно довго через домінували в світі «законів сили» і прийшла до свого завершення в результаті універсалізації західної ліберальної системи як втілення «законів розуму» [16, с. 42].

Таким чином, необхідно відзначити, що сьогодні все частіше стали звучати вислови про те, що ідеологія глобалізму, по суті, провалилася. Виник і масовий соціальний рух «антиглобалізму», який виступає проти диктату фінансового капіталу. Його сучасні прояви, що виявляється в масових маніфестаціях протесту в яких беруть участь сотні тисяч осіб є не більше ніж верхівкою айсберга. Виникає так званий «низовий глобалізм» – міжнародне об'єднання людей, котрі намагаються відстояти справедливість і солідарність, демократію і права громадян, самоврядування, чистоту навколишнього середовища і культурне розмаїття. Основні його вимоги: прозорість міжнародних фінансових інститутів, справедливий розподіл доходів, збільшення податків на експорт / імпорт капіталу, дотримання норм трудового права і захисту середовища, скорочення боргів країн, що розвиваються.

Таким чином, альтернативою процесу неоліберальної моделі глобалізації є стратегія постглобалізма на основі універсальних цінностей та плюралізму. Така стратегія повинна виходити з принципу мультиполярності нового світоустрою, в якому буде забезпечено рівноправну участь цивілізацій Сходу і Заходу. Нова парадигма планетарної свідомості повинна бути орієнтована на пошук шляху насичення глобалістської ідеї новим духовним змістом – діалогом культур і цивілізацій. На цій основі можливий коеволюційний розвиток світової спільноти як спільноти взаємопов'язаних, взаємозалежних, відкритих для діалогу цивілізацій. Констатуємо формування нового глобального механізму прийняття рішень, з принципово більш складним потоком інформації, новим складом учасників і абсолютно новим розкладом обов'язків і відповідальності. У цьому полягає сутність процесу мондіалізації, що формує вигляд світоцілостності як соціальної реальності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Kratochwil F. International Organization: A State of the Art on the Art of the State / F. Kratochwil, J. Ruggie // International Organization. – 1986. – Autumn. – Т. 4 (40). – С. 753–775.
2. Kratochwil F. Regimes, Interpretation and the Science of Politics / F. Kratochwil, J. Ruggie // Millennium. – 1988. – Vol. 17. – Т. 2. – С. 263–284.
3. Falk R. Human Rights and State Sovereignty / R. Falk. – Holmes & Meier Publishers Inc., 1981. – 180 p.
4. Камышникова Ю. С. Глобализм и современные экологические проблемы: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. философ. наук : спец. 09.00.01 «Социальная философия» [Електроний ресурс] / Ю. С. Камышникова. – Санкт-Петербург, 2006. – Режим доступу : <http://cheloveknauka.com/globalizm-i-sovremennye-ekologicheskie-problemy#ixzz45D8xQlJ9>.
5. Шепелев М. А. Глобально-цивилизационные процессы и планетарное сознание / М. А. Шепелев // Цивилизационная структура современного мира / [Под ред. Ю. Н. Пахомова, Ю. В. Павленко]. – В 3 т. – Т. 1. Глобальные трансформации современности. – К. : Наукова думка, 2006. – С. 477–563.

6. Федотов А. П. Глобалистика: Начала науки о современном мире. Курс лекций. 2-е издание / А. П. Федотова. – М. : Аспект Пресс, 2002 – 224с.
7. Балабаева, З. В. Идеология социального глобализма : критический анализ доктрины Римского клуба / З. В. Балабаева. – Киев : Вища школа, 1989. – 163 с.
8. Галкин, А. А. Поступь глобализации и кризис глобализма / А. А. Галкин // Полития. 2002. – т. 2. – С. 22–37.
9. Дугин А. Геополитика. Учебное пособие [Электронный ресурс] / А. Дугин. – Москва : Академический проект Гаудеамус, 2011. – 583 с. – Режим доступа : <http://www.ussr-2.ru/index.php/politika/geopolitika/969-geopolitika-ch3?showall=&start=15>.
10. Галецкий В. Глобализация, суверенитет и мондиализм [Электронный ресурс] В. Галецкий // Информационно-аналитический портал «Центр гуманитарных технологий». – 01.09.2006. – Режим доступа: <http://gtmarket.ru/laboratory/expertize/2006/635>.
11. Cohen D. La troisieme revolution industrielle au-dela de la mondialisation / D. Cohen. – Note de la Fondation : Saint-Simon, 1997. – 238 p.
12. Мунтян М. А. Глобализация и устойчивое развитие. Учебное пособие / М. А. Мунтян, А. Д. Урсул. – М. : Ступени, 2003. – 302 с.
13. Мунтян М. А. Глобализация: что это такое? [электронный ресурс] / М. А. Мунтян // Фонд исторической перспективы. – 01.01.2007. – Режим доступа : <http://www.perspektivy.info/print.php?ID=43411>.
14. Панарин А. С. Искушение глобализмом / А. С. Панарин. – М. : Изд-во ЭКСМО – Пресс, 2002. – 416 с.
15. Фукуяма Ф. Конец истории / Ф. Фукуяма // США : экономика, политика, идеология. – 1990. – т. 5. – С. 39–54.

Е. Матвеева, *Дипломатическая академия Украины при МИД Украины, г. Киев, Украина*

ПРОБЛЕМЫ МОНДИАЛИСТИЧЕСКОЙ ИНТЕРПРЕТАЦИИ ПОСТГЛОБАЛИЗМА

Выявлено различие между мондиализмом и глобализмом. Доказан кризис неолиберальной модели глобализации и современного глобализма США. В этом контексте мондиализм рассматривается в контексте постглобализма – новой эры в мировой политике. Показано, что мондиализм является движением за объединение мира и установление всемирного правительства, естественным образом выражающееся в целенаправленном разрушении суверенитета и независимости национальных государств. Термин «мондиализм» означает идеологическую, мировоззренческую составляющую глобализма. В свою очередь «глобализм» является монополией на весь мир одного государства. Показано, что многие ученые отождествляют глобализм с мондиализмом. Другим понятием, с которым отождествляют глобализм, является «империализм» или «неоимпериализм». Во главу угла мондиалистами ставятся капиталистическая экономика, которая в идеале должна быть свободна от ограничений национальными правительствами.

Ключевые слова: мондиализм; глобализм; постглобализм; глобализация; США; мировой порядок; международная система.

O. Matveeva, *Diplomatic Academy of Ukraine of the Ministry of Foreign Affairs of Ukraine, Kiev, Ukraine*

ISSUES OF MONDIALISM INTERPRETATION POST-GLOBAL WORLD

Differences between mondialism and globalism are found out. It is proved that there is a crisis of the neoliberal model of globalization and contemporary globalism of the USA. In this context, mondialism is considered in the context of postglobalism – a new era in world politics. It is shown that mondialism is a movement to unite the world and the establishment of a world government, it is naturally expressed in the targeted destruction of the sovereignty and independence of nation states. The term «mondialism» means ideological, ideological component of globalization. In its turn, «globalism» is a monopoly on the world of the state. It has been shown that many scholars identify mondialism with globalism. Another concept, which identifies globalism is the «imperialism» or «neo-imperialism». The main thing for mondialists is the capitalist economy, which should ideally be free from the constraints of national governments.

Key words: mondialism; globalism; postglobalism; globalization; the United States; the world order; international system.

Рецензенти: **Наумкіна С. М.**, д-р політ. наук, професор,
Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського, м. Одеса;
Недбай В. В., д-р політ. наук, професор,
Чорноморський державний університет імені Петра Могили, м. Миколаїв.

© Матвеева О. В., 2016

Дата надходження статті до редколегії 13.04.2016 р.